

Gorzów Wielkopolski, 09.06.2021

Jakub Pakuła

Ministerstwo Edukacji i Szkolnictwa Wyższego
Departament Programów Nauczania i Podręczników

Petycja dotycząca wprowadzenia nowych wymogów dopuszczania podręczników do „Wiedzy o Społeczeństwie”, w szczególności dla szkół ponadpodstawowych

Szanowna Pani Dyrektor,

Jestem niezależnym badaczem, a moje zainteresowania naukowe dotyczą edukacji obywatelskiej. Badając nowe podręczniki do WOS dostrzegłem braki, których uzupełnienie mogłyby mieć długofalowo pozytywny wpływ na rozwój polskiej demokracji.

Niski poziom udziału w życiu publicznym wśród młodych ludzi znany jest Ministerstwu nie od dziś. Z badań wynika, że nie brak im wiedzy, gdyż Polscy uczniowie znajdując się dekadę temu w czołówce światowej nie wykazywali specjalnego zainteresowania aktywnością obywatelską. Jeśli nie brak wiedzy, to za ten stan rzeczy odpowiada najprawdopodobniej brak motywacji. A jak Ministerstwo stara się zmotywować młodzież do zaangażowania? Zgodnie z podstawą programową, WOS służyć ma kształtowaniu postaw obywatelskich i chwała za to! Niestety, badania które przeprowadziłem nad podręcznikami nie pozostawiają cienia wątpliwości, że w sferze kształtowania postaw obywatelskich można jeszcze wiele dopracować, szczególnie na poziomie podręczników do szkół średnich. Całość przeprowadzonych przeze mnie badań znajduje się w załączniku. Zachęcam do zapoznania się z zakończeniem tj. wnioskami z badań. Z chęcią odpowiem na wszelkie pytania z nimi związane.

Poniżej przedstawiam najważniejsze rekomendacje wynikłe z badań:

1. **zwiększenie intensywności edukacji na rzecz zaangażowania w sprawy obywatelskie na etapie szkół średnich**, nawet jeśli miałyby to oznaczać powielanie informacji ze szkół podstawowych. Uczniowie szkół średnich wchodzi w dorosłość a także niebawem nabędą czynne prawo wyborcze, stąd zwiększenie intensywności kształtowania wśród nich postaw obywatelskich jest właściwe. W celu osiągnięcia tego, być może warto zmodyfikować

odpowiednio procedurę dopuszczania podręczników do WOS-u na poziomie szkół średnich tak, ażeby ta procedura uwzględniała wymóg odpowiedniej ilości a może także jakości treści z zakresu edukacji na rzecz zaangażowania w sprawy publiczne. Jakość podręczników miałyby być badana w sposób wskazany w trzecim punkcie niniejszej petycji.

2. Zachęcanie autorów podręczników do bardziej odważnego formułowania treści skłaniających do zaangażowania w sprawy obywatelskie. Można skorzystać np. z katalogu treści zawierających bezpośredni potencjał motywacyjny znajdującego się w załączniku na s. 22-23 załączonych badań, poprzez stosowanie tzw. *call to action*; bardziej bezpośredniej formy (mniej opisowa a bardziej skierowana bezpośrednio do ucznia).
3. Wprowadzenie **wymogu badania skuteczności empirycznej treści** lub komunikatów zawartych w podręcznikach pod kątem budowania przez nie zaangażowania w sprawy obywatelskie. Ministerstwo ds. kształcenia formułuje podstawę programową, zgodnie z którą autorzy piszą podręczniki dla wydawnictw. Od podręczników wymaga się tylko zgodności z podstawą programową. Natomiast nie wymaga się, by jakość podręczników była weryfikowana empirycznie na chociażby niereprezentatywnej¹ próbie uczniów – analogicznie jak w warunkach rynkowych producenci badają jakość produktów na potencjalnych konsumentach. O ile przebadanie jakości całego podręcznika na próbie uczniów mogłoby być uznane za nadmierny wymóg, o tyle zasadne wydaje się przebadanie tych fragmentów/komunikatów, które mają skłonić do partycypacji obywatelskiej lub generować postawę zaangażowania. Biorąc pod uwagę, że podręczniki do WOSu mają na przestrzeni lat czytać miliony uczniów w całej Polsce (!), zasadnym jest by treści budujące zaangażowanie obywatelskie były wyselekcjonowane pod kątem ich empirycznej skuteczności.

Podstawa programowa i proces dopuszczania podręczników jest najpotężniejszym narzędziem kształcenia, nad którym Ministerstwo posiada pełną kontrolę – stąd zwracam się ze swoją petycją do Ministerstwa a nie do wydawców podręczników.

Z wyrazami szacunku

Jakub Pakuła

¹ O wiele lepsze byłyby badania reprezentatywne, jednak ich koszt może być zbyt wysoki i niewspółmierny do rezultatów.